

Срђан РУДИЋ*

Историјски институт

Београд

ШЕСТОКРИЛОВИЋИ **историја и традиција****

Апстракт: У раду се, на основу извора и литературе, покушава реконструисати историјат породице Шестокрыловић. Породица Шестокрыловић је пореклом била из Пераста. Део породице је примио ислам и јавља се у изворима XVI и XVII века. Пажња је посвећена и месту које ова породица заузима у народној традицији.

Кључне речи: Шестокрыловићи, Пераст, Милош Шестокрыловић, Улог, Мехмед-бег Шестокрыловић, Мехмед Шестокрыловић, Хасан Шестокрыловић, Мустафа Шестокрыловић, Нови, народна поезија.

Шестокрыловићи су према традицији били једна од најстаријих перашких породица. По њима је названа и једна од дванаест казада (кућа, братство, род).¹ О породици Шестокрыловић сачувано је веома мало података. Не зна се ништа поуздано о њеном пореклу, о томе када и одакле су се њени чланови населили у Перасту, како и када су нестали (одселили, изумрли) из овог бококоторског градића. Током XVI и XVII века у изворима се помиње неколико исламизованих Шестокрыловића

* srdjan.rudic@iib.ac.rs

** Рад је настао као резултат истраживања на пројекту Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије *Средњовековне српске земље (13–15. век): политички, привредни, друштвени и правни процеси* (Ев. бр. 177029).

¹ Према предању Пераст је основало 12 кућа. У историјским изворима 12 кућа се, међутим, први пут помиње тек средином XVI века. Реч је о најутицајнијим перашким братствима која су водила борбу за осамостаљењем Пераста од Котора и која су формирала првобитне градске институције.

(Шестокрилића), за које се претпоставља да су потомци истоимене перашке породице.

Магловити подаци о пореклу Шестокриловића могу се наћи у предањима забележеним почетком XX века. Саво Накићеновић је записао да је свих дванаест првобитних породица (племена), дакле и Шестокриловићи, дошло у Пераст из Старе Србије у исто доба, негде пре X века, те да су све славиле Св. Крст.² Проучавајући порекло становништва старе Црне Горе, Јован Ердељановић је указао на предање према којем су Шестокриловићи можда водили порекло од братства Шестокрили из Његуша. Наиме, Шестокрили су били стариначко братство у селу Рајићевићи (село је добило име по новијем братству, док је старо име заборављено). На постојање Шестокрила подсећа Крилато Гувно близу цркве Св. Арханђела које је названо по њима. Према предању Шестокрили су ту били „још од прије Ерака и Рајича”, а иселили су се када су се Хераковићи и Рајићевићи умножили. У време када је Ердељановић скупљао податке причало се да их још увек има много у Херцеговини. Сачувана су предања како су две поменуте досељеничке породице отимале земљу старинцима, па и Шестокрилима, и тако их потискивале, стешњавале и постепено растеривале. Ердељановић је изнео и претпоставку да је врло вероватно да су нека од лица која се спомињу у повељи Ивана Црнојевића из 1489. године припадала неким од стариначких братстава његушких, међу њима и Шестокрилима, о којима се сачувала успомена у племену под друкчијим именима.³ Павао Буторац је, расправљајући о пореклу становништва Пераста, истакао да најстарије перашке куће и братства углавном потичу из Херцеговине. О томе сведоче, како пише, и предања старијих перашких братстава која су чувана и преношена са нараштаја на нараштај.⁴

Породица Шестокриловић, односно један њен члан, помиње се као учесник сукоба који се одиграо средином XII века између босанског бана Борића и Дубровника. Најстарији спис који доноси податке о овом догађају је дело Дубровчанина Мавра Орбина настало 1601. године.⁵ Свега неколико година касније (1605) о сукобу је писао још један Дубровчанин –

² С. Накићеновић, *Бока*, СЕЗ књ. 20, Београд 1913, 354. О Крстовдану као слави старих перашких родова погледати: Ј. Вукомановић, *Крсно име у Перасту*, Гласник Етнографског музеја у Београду 22–23 (1960) 209–210.

³ Ј. Ердељановић, *Стара Црна Гора*, Београд 1947, 375, 411, 447, 464.

⁴ Р. Butorac, *Razvitak i ustroj Peraške općine*, Perast 1998, 94.

⁵ М. Orbini, *Il regno de gli Slavi*, Pesaro 1601, 347–349. Јулије Баловић (1672–1727) је опис поменутих догађаја преузео од Мавра Орбина. *Аналисти, хроничари, биографи*, Књижевност Црне Горе од XII до XIX вијека, књ. 10, Цетиње 1996, 180–185.

Јаков Лукаревић.⁶ Према причи коју најдетаљније доноси Мавро Орбин, босански бан је заратио са Дубровником, након што је завладао Хумском облашћу, због спорова који су постојали између босанског епископа и дубровачког архиепископа. Орбин пише да је бан Борић током 1154. године похарао дубровачку земљу, док је за наредну годину планирао нови поход. Из овога би следило да је до главног сукоба дошло 1155. године. За разлику од Орбина, Лукаревић изричито тврди да је до сукоба дошло током септембра 1154. године. На први поглед делује да два писца дају различиту хронологију догађаја. Међутим, Тибор Живковић је указао на могућност да се, пошто мерено византијским календаром година почиње септембром, у оба случаја ради о истој 1154. години.⁷

Дубровчани су, према Орбину, сазнавши да босански бан спрема нови поход сакупили војску од 6.000 војника како би му се супротставили. У помоћ су им дошли савезници међу којима су били ратници из Улциња, Котора и Пераста – Улцињ је послао 200 војника под заповедништвом Николе Кервића,⁸ Котор 400 којима је заповедао Петар Болица, а Пераст 150 под командом Милоша Шестокриловића.⁹ Дубровачка војска је кренула у сусрет босанској. Обе војске су се утабориле у области Требиња, где се и одиграла главна битка. Десним крилом дубровачке војске командовао је дубровачки заповедник Михо Доминик Бобаљевић и уз њега су били Которани. Левим крилом је командовао његов заменик Циво Мата Цревића уз којег су били Улцињани и Пераштани. Десним крилом босанске војске, која је бројала 10.000 војника, командовао је бан Борић, а левим Томаш Вукмирић, брат банове жене. Цревић је убијен након што је ранио Томаша Вукмирића. Приликом покушаја да му помогне рањен је био и Никола Улцињанин. Тада је Милош Шестокриловић напао Томаша који га је сачекао верујући да је победио. Пераштани су успели да га убију и одсеку му главу коју су однели Бобаљевићу. Десно крило дубровачке војске се налазило у тешком положају јер је насупрот њега био бан са најбољим одредима, пре свега коњаницима међу којима је било и доста Угра. Када су им Пераштани донели Томашеву главу Дубровчани су добили нову снагу и поразили бана. Лукаревић је забележио да је

⁶ J. Luccari, *Copioso ristretto de gli annali di Ravsa*, Venetia 1605, 19–20.

⁷ Т. Живковић, *Портрети српских владара (IX–XII век)*, Београд 2006, 158.

⁸ Лукаревић пише да је у помоћ Дубровнику из Улциња дошао војсковођа Giorgio са 1.000 људи. J. Luccari, *Copioso ristretto de gli annali di Ravsa*, 20.

⁹ Лукаревић га назива кефалијом – Milose Scesto Krilich Chiefalia di Perasto, J. Luccari, *Copioso ristretto de gli annali di Ravsa*, 20. О титули кефалије погледати: М. Благојевић, *Државна управа у српским средњовековним земљама*, Београд 2001, 246–285.

погинуло 4.000 Босанаца, не рачунајући рањене.¹⁰ На крају је склопљен мир, а Дубровачки сенат је дао велике поклоне за пружену помоћ Николи Кервићу, Петру Болици, Милошу Шестокриловићу и њиховим војницима.

Лукаревић више не помиње Милоша Шестокрилића, док Мавро Орбин доноси и неке податке након описаног сукоба Босанаца и Дубровчана. Наиме, током неке свечаности у Котору, мало времена након повратка кући, Милош Шестокриловић је изјавио да су Пераштани храбрији од Которана због чега га је Петар Болица неколико пута ошамарио. Дошло је до сукоба између Котора и Пераста који је смирен захваљујућу посредовању Дубровчана.¹¹

Као што видимо, први познати подаци о породици Шестокриловић односе се на средину XII века, а записани су скоро 450 година касније. Не зна се које су изворе користили Орбини и Лукаревић приликом описивања сукоба између Босанаца и Дубровчана. Да су постојали записи о поменутом сукобу сведочи Лукаревић, који доноси податак о броју погинулих Босанаца пише да је тачан „Per testimonio di molti, che ui furono presenti”.¹² Како су оба Дубровчана своја дела објавили у размаку од свега неколико година може се претпоставити да су, када је реч о описаним догађајима, користили углавном исте изворе. Сигурно је, такође, да Лукаревић није донете податке преузео од Орбина с обзиром на одређене разлике и детаље које доноси у свом делу.

Природно је, стога, да се постави питање да ли двојици дубровачких писаца треба веровати, односно, да ли је уопште било сукоба између бана Борића и Дубровника, те и да ли је Милош Шестокриловић у њему учествовао, па чак и да ли је уопште и постојао. У историографији питању овог сукоба између Босанаца и Дубровчана није посвећена пажња коју заслужује. Дуго времена је владало уверење да до сукоба бана Борића и Дубровчана није дошло, односно да је читав догађај измишљен.¹³ Сима Ћирковић је истакао да сукоб бана Борића и Дубровника поставља низ проблема – указао је да се которски заповедник Петар Болица у изворима јавља тек у XIV веку, да се презиме Кервић јавља тек у касном средњем веку, те да му презиме Шестокриловић није познато из других извора.

¹⁰ Према Лукаревићу Петар Болица је рањен у груди са десне стране. J. Luccari, *Copioso ristretto de gli annali di Ravsa*, 20.

¹¹ M. Orbini, *Il regno de gli Slavi*, 349.

¹² J. Luccari, *Copioso ristretto de gli annali di Ravsa*, 20.

¹³ V. Klaić, *Poviest Bosne do propasti kraljevstva*, Zagreb 1882, 50; Ф. Шишић, *Летопис пона Дукљанина*, Београд–Загреб 1928, 220; N. Klaić, *Srednjovjekovna Bosna. Politički položaj bosanskih vladara do Tvrtkove krunidbe (1377. g.)*, Zagreb 1989, 63.

Ћирковић је истовремено указао да се Пераст код Орбина јавља на више места и да му Дубровчанин придаје далеко више значаја него ми данас на основу познатих средњовековних извора. Стога је сматрао да је Орбин можда користио неки текст о Перасту који је могао настати касније и који је садржао легендарне па чак и фантастичне елементе.¹⁴ Сукобом бана Борића и Дубровника последњи се детаљније бавио Тибор Живковић који је сматрао да подробни подаци о члановима угледних породица које су водиле дубровачке савезнике и описани војни распоред претпоставку о веродостојности самог догађаја чине јачом. На основу описа битке веровао је да су Орбин и Лукарчевић користили добар извор. Живковић је, чини нам се успешно, одговорио и на питање због чега су Улцињ, Котор и Пераст помогли Дубровнику у сукобу са босанским баном. Ово је довео у контекст византијско-угарског сукоба који је тада био у пуном замаху те је изнео мишљење да су ови градови, као и сам Дубровник, деловали заједно јер су били у зони утицаја Византије. Рат Византије и Угарске одвијао се углавном у Поморављу и познато је да је примирје склопљено 1155. године (трајало је до 1162). Како је бан Борић помагао 1153. године или у пролеће 1154. године угарској војсци под Браничевом, тако је било природно и да Угри помогну свом вазалу у сукобу са Дубровником.¹⁵

Неколико наредних векова Шестокриловићи се не помињу. Павао Буторац, свакако најбољи познавалац историје Пераста, у својим делима посвећеним овом малом бококорском градићу не помиње ниједног члана ове породице, осим већ поменутог Милоша.¹⁶ Па ипак, једна од перашких казада је названа по овој породици. На основу тога могло би се закључити да су Шестокриловићи, иако извори то не подржавају, вероватно играли значајну улогу у животу Пераста. Постоји још једна могућност – да је казада названа према Милошу Шестокриловићу којег је својим претком, стварним или измишљеним, сматрала нека од породица које су је чиниле.

Све перашке породице су припадале једној од 12 казада. Број породица у оквиру казада није био непромењив, јер су временом у њих укључиване и новодосељене породице. Казади Шестокриловић (у изворима се помињу и као Шестокрилић), према истраживањима Буторца,

¹⁴ „Док се порекло првог дела приче, у коме главну улогу игра Бобаљевић, мора тражити у Дубровнику, дотле догађаји после победе с појединостима о односима Котора и Пераста потичу свакако из једног од ова два града.“ С. Ћирковић, *Коментари*, М. Орбин, Краљевство Словена, Београд 1968, 340; исти, *Извори Мавра Орбина*, М. Орбин, Краљевство Словена, Београд 1968, 428.

¹⁵ Т. Живковић, *Портрети српских владара (IX–XII век)*, 158–159.

¹⁶ Р. Butorac, *Razvitak i ustroj Peraške općine*, Perast 1998; исти, *Kulturna povijest grada Perasta*, Perast 1999.

припадале су породице Шестокриловић, Бућа (Бућа Паштровић), Лепетан, Прибетић, Крушала, Јаковица, Фиорио или Флорио, Коловић, Матикола, Мариновић и Ферара.¹⁷ Казада се под именом Шестокриловић први пут помиње у перашком архиву 10. октобра 1562. године. Тада се иначе први пут у актима Пераста помиње свих дванаест казада, односно изричито се истиче улога дванаест представника главних кућа који се наводе именом. Казаде се помињу следећим редом: Смилојевић, Стојшић, Студени, Вукашевић, Шестокрилић, Шилопи, Братица, Чизмаи, Пероевић, Миоковић, Дентали, Рајковић. Као представник куће Шестокриловића наведен је Домјан Прибетић.¹⁸ Током наредних векова казада Шестокриловића неће увек бити називана тим именом, већ ће повремено бити помињана и под именима Бућа и Лепетани. Буторац је претпоставио да је промена назива куће вероватно зависила од тренутног односа снага породица које су је чиниле. Буће су биле огранак истоимене чувене которске породице и у Пераст су се доселили још у средњем веку. Рано су се придружили овој кући задржавши своје породично знамење. Временом су постали јака и угледна породица

¹⁷ Р. Butorac, *Razvitak i ustroj Peraške općine*, 112.

¹⁸ *Исто*, 54–55, 107–108. Старешине казада први пут се спомињу 20. јануара 1560. године. Тада се помињу имена Стојшић, Шилопи, Братић (Братица), Бронза и Кокоља. *Исто*, 55. У Перасту је у XVIII веку била јака традиција о везама града са Немањинима. Андрија Баловић († 1784) пише, на основу, како сам каже, докумената из архива у Перасту, да су Пераштани уживали наклоност Немањина, те да су пратили краља Стефана Душана у походима на Македонију, Арбанију и Епир. F. Viscovich, *Storia di Perasto*, Trieste 1898, 238, 321; Драго Мариновић у свом делу насталом између 1728. и 1766. године пише да су Пераст на 12 кућа поделили српски краљеви, те да од тада главари кућа у ратно доба служе као краљева заштита и чувари краљевске заставе. Када је Пераст дошао под власт Венеције, њих 12 су постали на исти начин чувари млетачке ратне заставе. *Аналисти, хроничари, биографи*, 289–290; Почетком XX века и Сава Накићеновић пише да је Пераст „од старина уређен био према дванајест а у исто доба досељених породица”, као и да је цар Стефан Душан дозволио Перасту „да изабира 12 особа из речених породица, које су биле означене за краљевску заставу”. С. Накићеновић, *Бока*, 353. Ово су прихватили и неки савремени истраживачи попут Петра Шеровића. Р. Šerović, *Peraštani kao čuvari starosrpske, a zatim mletačke ratne zastave*, Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru 5 (1956) 40. Наведена тврдња нема основу у изворима и вероватно је заснована на чињеници да су након доласка под власт Венеције Пераштани били задужени да чувају млетачку ратну заставу, а свака од 12 кућа је давала по једног заставника који је обављао ту дужност. Р. Šerović, *Peraštani kao čuvari starosrpske, a zatim i mletačke ratne zastave*, 39–48; Р. Butorac, *Razvitak i ustroj Peraške općine*, 120–129; L. Čoralić, „U Slavu Prejane Republike”: *peraški ratnici – čuvari duždevog stijega*, Acta Histriae 8–1 (2000) 87–98.

која је своје презиме наметнула читавом братству. По истом принципу, Буторац је сматрао и да је породица Лепетани била нарочито уважена у братству оних година када је кућа називана по њима. Наводи да се казада помиње као Бућа 1642, 1645, 1655, Лепетани 1655, Шестокрылић 1674. године, Бућа 1684, 1686, Шестокрыловић 1688, 1702. итд. У општинском статуту из 1743. године казада се помиње као Шестокрыловић.¹⁹

Не зна се тачно када и како је породица Шестокрыловић нестала у Перасту. Савремени историјски извори не спомињу нити породицу нити неког њеног члана, већ само казаду Шестокрыловића. Од перашких Шестокрыловића именом је познат само већ поменути Милош Шестокрыловић, и то, као што смо истакли, у спису насталом око 450 година након догађаја за које се веже. Податак да се 10. октобра 1562. године на челу куће помиње Домјан Прибетић не значи нужно да Шестокрыловића већ тада није било у Перасту. Уосталом, тада се међу старешинама 12 кућа не налази ниједан члан породица које су дале назив кућама.²⁰ Павао Буторац је сматрао, на основу натписа на палати Шестокрыловића из 1691. године, да је породица Шестокрыловић још увек постојала у Перасту крајем XVII века.²¹ Када је Крсто Мазаровић негде око 1724. године писао биографије Мазаровића, Шестокрыловићи су били изумрли.²² Породице Шестокрыловић у Перасту сасвим сигурно није било крајем XVII века. Наиме, сачуван је попис 12 перашких кућа од 1. августа 1685. године и у њему се ова породица не помиње.²³ Наведени подаци не омогућавају да утврдимо, чак ни приближно, када је у Перасту нестало породице

¹⁹ Р. Butorac, *Razvitak i ustroj Peraške općine*, 111–112. Куће се у статуту помињу следећим редом: Studeni, Dentali, Vucaseuich, Zmiloeuich, Ricouich, Silloppi, Cismaj, Sestocrilouich, Peroeuich, Stoisich, Brattizza, Miuchouich. *Исто*, 273.

²⁰ Р. Butorac, *Razvitak i ustroj Peraške općine*, 55.

²¹ *Исто*, 111.

²² *Аналисти, хроничари, биографи*, 219. Према њему у кућу Шестокрыловића убрајају се Мариновићи, Коловићи, Фераре и Крушале.

²³ Попис 12 кућа из 1685. године значајан је за проучавање становништва Пераста јер показује да су куће допуњене новим становништвом. Посебно су пописани староседеоци а посебно досељеници. Тако су као староседелачке породице у оквиру куће Шестокрыловић пописани: sig. Vincenzo Marinovich, sig. Zuane Marinovich, sig. Mattio Crusalin, sig. Zuane Buchich, sig. Mattio Collovich, sig. Mattio di Giacomo Collovich e fratelli, sig. Andrea Ferrara e fratelli, а као досељеничке: Niccolo Precevich, Lorenzo, Precevich, Zorzi Gheghich, Francesco e Zuane Gogrizza, Antonio Albanese, Dabo Glemes, Nicho Mestrov Nichichievich, Marco Albanese. Архив САНУ, Заоставштина Јована Томића, 8711-XV/22; Г. Станојевић, *Грађа за историју Пераста*, Споменик САН 105, Одељење друштвених наука НС 7 (1956) 54, 65.

Шестокриловић. Сигурно је да се то десило пре августа 1685. године. Непомињање њених чланова у архивској грађи наводи нас да поверујемо да се то десило веома рано, знатно пре поменутог пописа.

У Перасту је остало мало материјалних остатака које можемо повезати са породицом и казандом Шестокриловић. Свакако је најпознатији палата која се налази у југоисточном делу Пераста, у делу града који је назван „Лука” по ували у којој се налази пристаниште.²⁴ На главној фасади палате, на венцу испод крова налази се натпис који гласи SESTO/1691/CRILOVI (остатак оштећен – вероватно СН) и знамење казаде Шестокриловића.²⁵ На основу овог натписа сматра се да је палата изграђена 1691. године, иако о њеним градитељима не постоје сачувани подаци.²⁶ Такође, на основу натписа, у литератури се њена изградња доводи у везу са породицом Шестокриловић.²⁷ Међутим, како поменути попис из 1685. године сведочи да тада у Перасту није било

²⁴ Током 2009–2011. године урађена је „Архитектонска анализа палате Шестокриловић” од стране невладине организације EXPEDITIO из Котора. Резултати су представљени у раду: А. Капетановић, *Palata Šestokrilović u Perastu*, Бока 28–29 (2009) 67–114. „Palata Šestokrilović predstavlja tipičan primjer baroknih palata građenih u 17. vijeku...” Праваоугаоне је основе димензија око 10х8 м. Има приземље и два спрата. У поређењу са другим палатама Пераста и Боке које су настале у барокном периоду палата Шестокриловић је „relativno manjih dimenzija i jednostavnije forme, ali skladnih proporcija”. А. Капетановић, *Palata Šestokrilović u Perastu*, 76–78.

²⁵ Знамење Шестокриловића је урађено у малтеру по чему је јединствено на простору Боке Которске, јер су сви познати грбови бокелјских племићких породица на фасадама њихових палата и кућа израђени у камену. А. Капетановић, *Palata Šestokrilović u Perastu*, 86, 101; Мирко Вукасовић пише да је знамење исклесано у камену. М. Вукасовић, *Grbovi kotorskih i peraških plemićkih porodica*, Kotor, Beograd 2008, 101–102.

²⁶ Према потомцима породице Чорко палата је изграђена у две фазе – прво су урађени приземље и први спрат, а двадесет година после тога други спрат. На основу тога следи да је први спрат подигнут око 1670. године, а палата је завршена изградњом другог спрата 1691. године. А. Капетановић, *Palata Šestokrilović u Perastu*, 97, нап. 35. Палата Шестокриловић се у другој половини XIX века налазила у власништву породице Чорко, која иначе припада казанди Пероевић. Не зна се када су тачно дошли у посед палате, али је до тога вероватно дошло „po ženskoj liniji ili nekim drugim uticajem”. Првих деценија XX века, путем брака, палата је прешла у власништво породице Бргуљан. А. Капетановић, *Palata Šestokrilović u Perastu*, 74–75.

²⁷ Р. Butorac, *Razvitak i ustroj Peraške općine*, 111; А. Капетановић, *Palata Šestokrilović u Perastu*, 74.

Слика 1. Палата Шестокриловића

Слика 2. Натпис на палати Шестокриловића

Шестокриловића, тешко можемо прихватити тумачење да је ова породица изградила поменућу палату.

Да бисмо решили проблем знамења и натписа на палати и њених градитеља, указаћемо на два обичаја локалног племства у Перасту. Према првом обичају род који је спадао у локално племство, а није имао своје знамење смео је као свој грб да истакне грб казаде којој је припадао.

Према другом обичају, сви припадници казада који су добили племићке повластице и право на свој грб, обавезно су стављали на њега као један од симбола и симбол казаде којој су припадали.²⁸ На основу изнетог верујемо да је ово био случај и са палатом Шестокриловића – породица која је изградила палату припадала је казади Шестокриловића те је на њој истакла њено знамење и назив.²⁹ Ово није био усамљени пример у оквиру казаде Шестокриловић. У врху портала на зиду који ограђује двориште испред једне од кућа Коловића (Улчар-Коловић) саграђеној у XVIII веку налази се знамење казаде Шестокриловића.³⁰ Знамење казаде приказано је и на палати Вукасовић-Коловић изнад портала на фасади окренутој ка старом попличаном друму.³¹ Симбол казаде налази се и на горњој страни фасаде палате Лучић-Коловић Матикола. На натпису испод грба уписана је година 1785 (или 1779).³² Криво птице као симбол казаде Шестокриловић уклесано је и на гробницама породица Коловић и Флорио које се налазе на острву Св. Ђорђа. Исти симбол је уклесан на још три надгробне плоче за које, нажалост, не знамо коме су припадале.³³

Током XVI и XVII века у изворима се спомињу и исламизовани Шестокриловићи. Део њих се у литератури, на основу облика презимена, доводи у везу са истоименом перашком породицом.³⁴ Ово мишљење не

²⁸ Л. Кампе, *Грбови перашких казада*, Оцило, год. 4, бр. 9/10 (2016) 38, 40.

²⁹ Александра Капетановић сматра да су палату највероватније саградили и у њој живели чланови породице Шестокриловић. Након њих палата се налазила у власништву „неке друге породице” која је могуће припадала истој казади. Породице које су касније становале у палати сачувале су натпис и знамење јер су, према истој ауторки, можда припадале казади Шестокриловић или су их сачувале јер су „imale razvijen odnos prema vrijednostima i značaju palate”. А. Капетановић, *Palata Šestokrilović u Perastu*, 74.

³⁰ G. Brajković, A. Tomić, M. Milošević, Z. Radimir, *Neki manje proučavani primjeri građanske i crkvene arhitekture spomeničkog karaktera u kotorskoj opštini*, Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru 35–36 (1987–1988) 99.

³¹ G. Brajković, A. Tomić, M. Milošević, Z. Radimir, *Neki manje proučavani primjeri građanske i crkvene arhitekture spomeničkog karaktera u kotorskoj opštini*, 106–107.

³² Л. Кампе, *Грбови перашких казада*, 40. Мирко Вукасовић сматра да је на фасади куће коју он назива кућа Студени, односно кућа Лучића, исклесано знамење казаде Студени. М. Vukasović, *Grbovi kotorskih i peraških plemićkih porodica*, 97–98; *Палате Боке Которске*, Нови Сад 2008, 48.

³³ M. Montani, *Uz kamene spomenike na otoku Sv. Đorđa kod Perasta*, Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU 5 (1963) 355, 356, 358; M. Vukasović, *Grbovi kotorskih i peraških plemićkih porodica*, 101.

³⁴ B. Zlatar, *O nekim muslimanskim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću*, Prilozi 14–15 (1978) 133–134; С. Рудић, *Властела Илирског грбовника*, Београд

треба прихватити безрезервно, јер смо већ истакли да се с разлогом може претпоставити да је породица Шестокриловић рано изумрла. Стога, постоји могућност и да су исламизовани Шестокриловићи припадници неке од породица које су припадале истоименој казади и који су приликом преласка на ислам за презиме узели њено име. Могуће је и да немају никакве везе са Перастом, али је то по нашем мишљењу мало вероватно, нарочито када су у питању они који се јављају у Боки и приморју. Такође се може поставити и питање да ли су сви познати исламизовани Шестокриловићи припадали истој породици или су само носили исто презиме. Реткост презимена је свакако снажан аргумент за тврдњу да се ради о припадницима исте породице.

Први исламизовани Шестокриловић помиње се у изворима крајем треће деценије XVI века. У попису Клишког санџака из 1528/30. године уписан је Мехмед Шестокриловић (Şiştokril Mehmed) који је, заједно са Северином Хусеином, као посед имао село Трошева и мезру Пројик која је припадала тврђави Нечвен.³⁵ До овог поседа највероватније је дошао након што су током 1522. године Османлије освојиле градове Скрадин, Дрниш и Книн. Мехмед је имао сина Хасана (Hasan Mehmed Silokrinzāde) који је према пописима Клишког санџака из 1574, 1585 и 1604. године имао посед на простору који се налазио између села Развође и Велушић на западним обронцима планине Промине у Далмацији.³⁶

Средином XVI века Шестокриловићи се помињу и на територији Херцеговине. Хасан Шестокриловић (Şeştokriroğlu Hasan) се у два маха налазио на положају черибаше Херцеговачког санџака. У време када је

2006, 238–239; F. Hafizović, *Popis sela i zemlje sandžaka Krka, Klis i Hercegovina oslobođenih od Mletačke republike 1701. godine*, Zagreb–Sarajevo 2016, 88, нап. 157.

³⁵ Başbakanlık Osmanlı Arşivi (İstanbul), Tapu Tahrir Defterleri 157, 373 (податак добијен љубазношћу Александра Јаковљевића).

³⁶ Посед Хасана Шестокриловића се налазио на подручју села Рачица, земина цркве Папас и мезри Ковачић, Тролоква и Иројиште. Према попису из 1574. посед је доносио приход од 200 акчи.. Başbakanlık Osmanlı Arşivi (İstanbul), Tapu Tahrir Defterleri 533, 527; Başbakanlık Osmanlı Arşivi (İstanbul), Tapu Tahrir Defterleri 622, 317/A; Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü (Ankara), *Kuyûd-i Kadime Arşiv, Tapu Tahrir Defterleri 119, 193b* (подаци добијени љубазношћу Александра Јаковљевића). Шиме Пилић је, у преводу Сњежане Бузов, објавио део пописа из 1585. године који се односи на нахију Нечвен: „Selo Dačica (Vačica) i zemin crkve Mayas i mezra Kovačić i mezra Trlikova i mezra Izvište. Spomenute mezre se nalaze između sela po imenu Daruluće i Veluša”. Део који се односи на Хасана преведен је као: „Dio Hasana sina Mehmedovog be Bilokrin-zade (ovo je neko prezime)”. Š. Pilić, *Turski katastri Miljevca i Promine u 16. stoljeću*, Godišnjak Titus 8 (2015) 284.

први пут обављао ову службу, а то је било негде пре 1560. године, уживао је тимар у Санцаку Херцеговина у Нахији Неретва у износу од 10.500 акчи. У саставу његовог тимара била су и села Горњи и Доњи Борци. Касније му је додељен тимар у Санцаку Агрибоз (Еубеја), па је служба черибаше херцеговачког санцака дата спахији Мехмеду. Хасану је касније поново додељен тимар у Санцаку Херцеговина, те је на молбу Хајдар-паше по други пут постављен за черибашу Санцака Херцеговина. Одлука о томе је заведена на седници Дивана од 18. августа 1560. године.³⁷

Отприлике у исто време Шестокриловиће налазимо и у Улогу. У овом месту је Мехмед-бег Шестокриловић подигао џамију. Према неким подацима то се десило 1560. године.³⁸ Џамија је сигурно подигнута пре 1585. године. Према попису насталом поменутој године касаба Улог је имала четири махале међу којима се налазила и махала џамије Мехмед-бегове.³⁹ Ову џамију помиње и чувени турски путописац Евлија Челебија током свог пута по Херцеговини 1664. године. Он је забележио и Мехмед-бегово презиме, које се у попису из 1585. године не помиње.⁴⁰

³⁷ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Mühimme Defterleri 4, hkm. 1207 (податак добијен љубазношћу Александра Јаковљевића). Горњи и Доњи Борци су се налазили код Коњица. Према попису Санцака Херцеговина из 1585. године Горњи и Доњи Борци су били тимар Мурата, сина Скендеровог, Мустафин и Газанферов и доносили су приход од 6.500 акчи. *Opširni katastarski popis za oblast Hercegovinu iz 1585. godine*, sv. II, prir. A. Aličić, Sarajevo 2014, 94–96.

³⁸ Џамија Мехмед-бега Шестокриловића обновљена је 1934. године. Разрушена је током рата 1992. године, а поново обновљена 2006–2009. године. <http://www.heritage.sense-agency.com/assets/bosnia-herzegovina/sg-5-05-destroyed-buildings-eng.pdf> (приступљено 2. фебруара 2019).

³⁹ Касаба је имала 82 становника. Становници Улога су преко реке Вишеве, која је највећим делом била набујала и плавна, подигли мост. Преузели су обавезу да га одржавају и поправљају, а заузврат су били ослобођени свих „ванредних намета, градоиздарства и зидања тврђава”. То им је дато у облику потврде која је важила од дана када је записана – од прве декаде месеца зилкаде 989 године. *Opširni katastarski popis za oblast Hercegovinu iz 1585. godine*, sv. I, prir. A. Aličić, Sarajevo 2014, 349, 370–371. Према попису су постојала и села Доњи и Горњи Улог у Нахији Загорје. Доњи Улог је био тимар Мехмеда, сина Тимурханова и заима Мехмед-бега и доносио је приход од 1.830 акчи. Горњи Улог је уписан два пута. Први пут као тимар Диване, сина Балијиног, и Балије, сина Хасановог, са приходом од 1.300 акчи, и други пут као тимар Хусеинов са приходом од 1.422 акче. *Исто*, 323–324, 346, 348–349.

⁴⁰ Евлија Челеби даје и опис Улога – пише да је тврђава запустела, а да само место има три махале, једну џамију која има врло висок минарет, два месцита, хан зидан од тврдог материјала, мало купатило, пет дућанчића и до 150 ниских

Слика 3. Џамија Мехмед-бега
Шестокриловића

Током последњих петнаестак година XVI и на самом почетку XVII века неколико особа са презименом Шестокриловић помиње се у Новом. Први познати новски Шестокриловић звао се Мустафа и помиње се 1586. године.⁴¹ Пет година касније помиње се још један Шестокриловић, али без имена (Scestocrilovich di Castelnovo). Забележено је да је Дубровчанима поклонио узде и тепих.⁴² Последњи се помиње 1602. године и вероватно

кућица покривених каменим плочама. Е. Челеби, *Путопис*, Сарајево 1979, 414. У коментару Хазима Шабановића (стр. 414. нап. 75) пише да у оригиналу стоји „Šestokollu, očito iskrivljeno od Šestokrillu = Šestokrilovići”. Шех Сејфудин Фехми ефендија Кемура је у свом преводу Евлије Челебије записао да се ради о џамији Мехмед бега Шестокрилије. Šeh Sejfudin Fehmi efendiја Kemura Sarajliја, *Iz Šehajtname Evlije Čelebije*, GZM 20 (1908) 314.

⁴¹ В. Скарић, *Подаци за историју Херцеговине од 1566. до средине 17 вијека*, ГЗМ 43 (1931), II. свеска (за историју и етнографију), 70; В. Zlatar, *O nekim muslimanskim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću*, 134.

⁴² Adi 4 febbraio 1591. Il Scestocrilovich di Castelnovo mando in dono alla signoria una briglia stimata (tal./tav.?) uno donata al signor rettore et uno tapeto stimato (tal./

се звао Ејубага.⁴³ Шестокриловићи су у Нови највероватније дошли из Пераста, с обзиром на близину два насеља. Непознаница је када се то десило – пре, током или после турских освајања и учвршћивања у Боки и њеној околини. Такође, не знамо ни да ли су Нови населили као муслимани или су тек након пресељења примили ислам.

Могуће је да је Шестокриловића у другој половини XVII века било и на подручју реке Цетине. Турци су 1701. године пописали територије које су им враћене исте године на основу разграничења са Венецијом. Попис је превела и приредила Фазилета Хафизовић, али у делу који нас занима има недоумица у превођењу које нас спречавају да донесемо чврсте закључке. Према овом попису у селу Бакоћ помињу се чифлик Хандан-ћехаје и стара кула за које се, према преводу, каже да су познати као чифлук и кула Шестокриловића.⁴⁴ Приређивач пописа, међутим, као да није сигурна у превод, те је у напомени забележила „U stvari piše Šešter-oglu – t je jasno punktirano; međutim, kod Sami-beya šešper znači šestokrili, najčešće toruz.”⁴⁵ Неколико редова касније као један од старијих поседника земље у селу Бакоћ наводи се Шестер-оглу Мехмед. Приређивач се, из непознатих разлога, није одлучила да ово име преведе као Мехмед Шестокриловић, што би било у складу са горе поменутим постојањем чифлука и куле Шестокриловића. Уколико Шестер-оглу, следећи горњу логику, преведемо као Шестокриловић сазнајемо име још једног члана породице која је предмет овог рада. У попису се даље наводи да је Мехмед умро без наследника те је земља дата ћурчији Салих-аги. Фазилета Хафизовић сматра да се вероватно ради о Салих-аги Ћурчићу који се из Ливна доселио у Сарајево у којем се први пут помиње 1696. године.⁴⁶

tav.) di tre consegnato al sudetto Camerlengo. На маргини пише: visto. Državni arhiv u Dubrovniku, Dona Turcarum, 152’; В. Скарић, *Подаци за хисторију Херцеговине од 1566. до средине 17 вијека*, 70; В. Златар, *О неким muslimanskim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću*, 133–134 (Златар пише да се помиње 1501. година. У питању је штампарска грешка).

⁴³ В. Скарић, *Подаци за хисторију Херцеговине од 1566. до средине 17 вијека*, 70.

⁴⁴ Фазилета Хафизовић сматра да је реч о породици пореклом из Пераста, те да је део породице остао католички, а део примио ислам у време турског освајања Херцег-Новог. F. Hafizović, *Popis sela i zemlje sandžaka Krka, Klis i Hercegovina oslobođenih od Mletačke republike 1701. godine*, Zagreb–Sarajevo 2016, 88. Село Бакоћ је некада било део села Косаница које се налазило на левој обали Цетине. *Исто*, 87, нап. 152, 88, нап. 156, 157.

⁴⁵ *Исто*, 88, нап. 157.

⁴⁶ *Исто*, 89, нап. 158.

*

Казада Шестокриловић је попут осталих перашких казада имала своје знамење. Његов изглед може се видети на „Грбословљу”, слици из XVIII века која се чува у Музеју града Пераста, на којем су дате представе општинског знамења и грбова свих 12 казада у боји. Знамење Шестокриловића за симбол има сребрно крило које се налази на плавом пољу које је хоризонталном линијом одвојено од зелене базе штита. Изглед знамења, односно његовог главног елемента, крила, може се видети на палати Шестокриловића, на неколико здања породице Коловић, те на пет надгробних плоча на острву Св. Ђорђа, о чему је већ било говора. Знамење на палати Шестокриловића је нешто другачије од горе описаног – ту је приказано златно крило на плавој позадини.

Слика 4. Детал са слике *Грбословље* (XVIII век)

Слика 5. Детал са палате Шестокриловића

Знамење Шестокриловића је приказано и у бројним преписима Илирског грбовника насталог крајем XVI века, али се ту знатно разликује од горе описаног историјског знамења.⁴⁷ У најстаријем препису Илирског

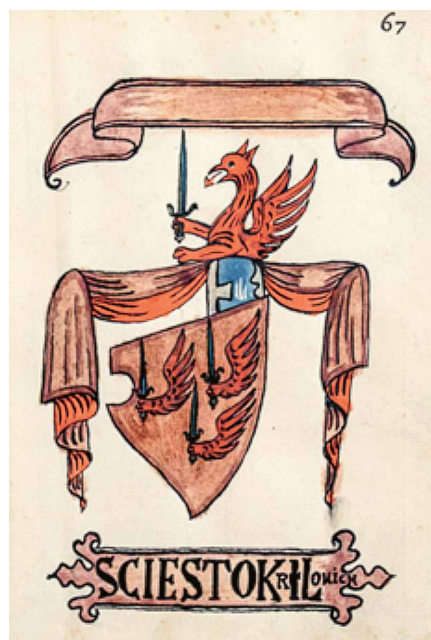
⁴⁷ О Илирском грбовнику и илирској хералдици погледати: А. Соловјев, *Постанак илирске хералдике и породица Охмушевић*, Гласник Скопског научног друштва 12 (1932) 79–125; А. Solovjev, *Prinosi za bosansku i ilirsku heraldiku i 'Rodoslovlje bosanskih i srpskih kraljeva'*, GZM NS (A) 9 (1954) 87–133; С. Рудић, *Властела Илирског грбовника*, Београд 2006; А. Палавестра, *Илирски грбовници и илирска хералдика*, Илирски грбовници и други хералдички радови, Београд 2010, 53–110; S. Ćosić, *Ideologija rodoslovlja. Korjenic-Neoričev grbovnik iz 1595*, Zagreb–Dubrovnik, 2015.

Слика 6. Грбовник Коренић-Неорић
(1595)

Слика 7. Моденски препис Илирског
грбовника (почетак XVII века)

Слика 8. Фојнички грбовник
(крај XVII века)

грбовника, грбовнику Коренић-Неорић, знамење Шестокриловића представљају на златном пољу три (2+1) црвена крила раширена врхом ка левом горњем углу штита. Свако крило у корену држи по један уздигнути мач усмерен врхом навише. Изнад штита је приказан кофасти шлем из којег излази црвени грифон у чијој предњој шапи се налази мач усмерен врхом навише. На сва три крила, као и на крилу грифона, приказан је по један полумесец окренут врховима нагоре. Плашт је црвено-златни. У појединим преписима Илирског грбовника полумесеци на крилима и на крилу грифона нису приказани.

У тесној вези са илирском хералдиком су и бројни пописи средњо-вековне властеле босанског краљевства, односно народа словинскога, од којих је најстарији настао током првих деценија XVIII века у Фојничком манастиру.⁴⁸ У њима су своје место нашли и Шестокриловићи из Пераста.⁴⁹

*

Шестокриловићи су нашли своје место и у народној поезији, где су углавном јунаци муслиманских народних песама – у свега неколико песама помињу се као хришћани. Ово се може објаснити већ истакнутом чињеницом да о овој породици до средине XVI века практично нема података, а од тада се у изворима јављају само као муслимани.⁵⁰

⁴⁸ С. Рудић, *Властела Илирског грбовника*, Београд 2006, 89–91. О пописима детаљније погледати: S. Ćosić, *Apokrifni popis plemićkih rodova bosanskoga kraljevstva*, Hercegovina 3 (2017) 167–178. Шестокриловићи су присутни и списку „стarih племенитих српских фамилија са њиховим означеним грбовима у књизи која се налази у Дубровнику” који се налази у анонимном опису Зете и Црне Горе. *Кратки опис Зете и Црне Горе*, Београд 1970, 169; *Кратки опис о Зети и Црној Гори*, Подгорица 1998, 162.

⁴⁹ Šestokrilović, od Perasta, A. Kačić-Miošić, *Razgovor ugodni naroda slovinskoga*, Dubrovnik 1886, 242 (попис први пут објављен у другом издању из 1759); A. Kačić-Miošić, *Korablica*, Zagreb 1945, 295 (прво издање 1760); Sestokrilotich, de Perasto, Prudentio Narentio, *De regno Bosniae*, Venetiis 1781, 53; Seltokrilevich de Parasta in Buna Epyri, Gabrielis Kolinovics Senquiczensis, *Cronicon militaris ordinis equitum etc.*, Pestini, s. a. [1789], 137; Seltokrilovich de Perasta, in Bucca Epiri, Г. Чеваповић, *Synoptico-memorialis Catalogus observantis minorum provinciae S. Ioannis A. Capistrano, olim Bosnae Argentinae a dimidio seculi XIII. usque recentem aetatem, ex archivo et chronicis eiusdem recusis*, Budae 1823, 269; Seltokrilevich de Parasta in Buna Epiri, E. Fermendžin, *Acta Bosnae potissimum ecclesiastica cum insertis editorum documentorum regestis ab anno 925 usque ad annum 1752*, Zagrabie 1892, 561.

⁵⁰ Шестокриловићи се помињу и у неким песмама које нам нису биле доступне. Авдо Међедовић је певао песму „Османбега Шестокриловића шћер заставио

У народним песмама муслимана деловање Шестокриловића се везују за разне крајеве. Интересантно је да се углавном не ради о оним местима у којима је њихово постојање посведочено историјским изворима. У највећем броју случајева помињу се као становници Лике и Крајине.⁵¹ Поред тога, конкретније се везују и за Притоку,⁵² Мостар,⁵³ Осјек,⁵⁴ Пожегу,⁵⁵ а помињу се и у Кањижи⁵⁶ и Будиму.⁵⁷

Пронашли смо свега три песме у којима се Шестокриловићи помињу као хришћани. Реч је о песми коју је под насловом „Опет то, али друкчије”

био Сава Ђенерал“. Z. Čolaković, *Međedovićeva kazivanja o svom životu, pjesmama i pjevačima*, Almanah 33–34 (Podgorica 2006) 33. У „Beharu” почетком века је објављена песма „Seka Šestokrilovića”. У истој песми се помиње и кула Шестокриловића. R. Durić, *Estetska, etička i strukturna svojstva muslimanskih epskih pesama objavljenih u Beharu 1900.–1912.*, Anali Gazi Husrev-begove biblioteke 19–20 (2001) 161.

⁵¹ Песме: „Ропство кадуне Церић-Алибега”, „Тале Личанин у сужањству”, „Лика Мустајбег дили мејдан са приморским баном”, „Диздаревић Мехо избавља Зибу Пештић Алибега”. *Narodne pjesme Muhamedovaca u Bosni i Hercegovini*, sabrao K. Hörmann, књ. друга, Сарајево 1889; Е. Хациомерспахић. *Муслиманске јуначке народне pjesme*, Бањалука 1909.

⁵² Песма „Ропство кадуне Церић-Алибега”. *Narodne pjesme Muhamedovaca u Bosni i Hercegovini*, sabrao K. Hörmann, књ. друга, 588; Реч је о селу Притока у Босни, на десној обали Уне око 5 километара источно од Бихаћа. M. Detelić, *Epski gradovi, leksikon*, Београд 2007, 347.

⁵³ Песма „Писма од Росна Ивана”. M. Šunjić, *Narodne junačke pjesme iz Bosne i Hercegovine*, Сарајево 1925, 26.

⁵⁴ Песма „Смрт личког Мустајбега”. M. Kunić, *Usmeno pamćenje i zaborav. Krajiška epika i njeni junaci*, Тешањ 2012, 60, нап. 78.

⁵⁵ У песмама „Црна твица прикорила Мујју” (Friedrich S. Krauss, *Eine Vila mit sechs Flügeln. Ein Bosnisch Guslarenlied*, Boas anniversary volume. Anthropological papers written in honor of Franz Boas, New York 1906, 390. F. S. Krauss, *Volkserzählungen der Südslaven: Märchen und Sagen, Schwänke, Schnurren und erbauliche Geschichten*, Wien, Köln, Weimar 2002, 480) и „Писма од Шестокриловића” (M. Šunjić, *Narodne junačke pjesme iz Bosne i Hercegovine*, 168).

⁵⁶ У песмама „Трка на Тухову” (Е. Хациомерспахић, *Муслиманске јуначке народне pjesme*, Бањалука 1909, 195–215) и „Мејдан и женидба Ахмед-бега из Варада” (M. Šunjić, *Narodne junačke pjesme iz Bosne i Hercegovine*, 131, 135). У овој другој песми помиње се Мустај-бег Шестокриловић који је имао кћерку Мелку, и сина, чије име није наведено, који се оженио девојком из Пожеге.

⁵⁷ „Кад у јутру био дан свануо,/Пошето се робе Дилавере/По Будиму граду бијеломе./Он облази кахве и мејхане,/И прегледа младе Крајишнике./Намјера га намјерила била/Крај Дунава на зелену башчу,/Гдјено кахва Шестокриловића,/Гдје се аге купе Будимљани”. Песма „Лички Мустај бег и Орлановић Мујо”. *Narodne pjesme Muhamedovaca u Bosni i Hercegovini*, sabrao Kosta Hörmann.

објавио Вук Караџић,⁵⁸ као и у буњевачким грокталицама „Јуначка невјеста” и „Памет и сила”.⁵⁹

Шестокриловићи се у највећем броју песама муслимана помињу као личке набодице, односно као кавгације.⁶⁰ Централна личност у овим песмама око које се набодице окупљају углавном је Мустај-бег лички, један од највећих јунака муслиманске епске поезије.⁶¹ Осим као набодице песник често Шестокриловиће описује и као јунаке, мада се то двоје не искључује. У песми „Соргуч Омербег и бан јањочки” Шестокриловић долази на бојиште са стотину коњаника.⁶² Марко Краљевић, највећи јунак наше епске поезије беседи бану Свилајину:

„Лако ти је рањена посићи,
И нејаку савезати руке,
Дер савежи бега Одилега,
Који иде мору по Морави
Гди Морава у море удира.
Дер савежи Шестокриловића,
Који носи до девет мачева
И десетог перног буздована,
Који важе за стотину ока.”⁶³

⁵⁸ Вук Стефановић Караџић, *Српске народне пјесме*, књига прва, у којој су различне женске пјесме, Беч 1841, 603–604 (објављена након песме „Варадинка Мара”).

⁵⁹ *Hrvatske narodne pjesme*, knj. deseta, *ženske pjesme* – sv. šesti, *Haremske pričalice i bunjevačke groktalice*, Zagreb 1942, 145–147; S. Kujundžić Ostojić, *Antropološka funkcija i značenje groktalica kod bačkih bunjevaca*, Beograd 2016, 5, 288–291 (докторска дисертација – рукопис). Највећи број истраживача сматра да су Буњевци пореклом из Херцеговине. Погледати: S. Kujundžić Ostojić, *Antropološka funkcija i značenje groktalica kod bačkih bunjevaca*, 19–24. У тој чињеници треба тражити и одговор на питање одакле Шестокриловићи у буњевачким грокталицама.

⁶⁰ Набодица је свадљив човек, прзница, кавгација. *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, књ. XIII, (*Моуре – наклапуша*), Београд 1988, 405. Песме: „Ропство кадуне Церић-Алибега”, „Тале Личанин у сужањству”, „Лика Мустајбег дили мејдан са приморским баном”, „Диздаревић Мехо избавља Зибу Пештић Алибега”

⁶¹ M. Kunić, *Usmeno pamćenje i zaborav. Krajiška epika i njeni junaci*, 53–67.

⁶² „Још се један алај помолио,/То је глава Шестокриловића,/За њим ђика стотину коњика”. *Hrvatske narodne pjesme*, skupila i izdala Matica hrvatska. Odio prvi, *Junačke pjesme*, I/4, *Junačke pjesme (muhamedovske)*, knj. četvrta, Zagreb 1899.

⁶³ Песма „Три књиге и краљевић Марко”. *Narodni slavonski običaji*, sabrani i popisani po Luki Iliću Oriovčaninu, Zagreb 1846, 286–287. Песма касније објављена под називом: „Марко Краљевић и бан Свилајин”. *Hrvatske narodne pjesme*, skupila i izdala Matica hrvatska. Odio prvi, *Junačke pjesme*, knj. druga, Zagreb 1897, 186.

У песми о удадби Османага Злате стрина Злату саветује како да међу просцима изабере оног правог:

„Ако хоћеш за господинчића,
Узми прстен Адембеговића.
Ако хоћеш за добра јунака,
Узми прстен Шестокриловића.
Ако хоћеш ђе је доста блага,
Узми прстен са мора Емина.”⁶⁴

За Али-бега Шестокриловића из „Турске Пожеге” каже се да „је добар јунак на мегдану”.⁶⁵ У песми „Женидба Бановић Андрије” описује се јуначка смрт Шестокриловића:

„А да видиш Леовић Тадије
Намира га намирила бише,
На турчина Шестокриловића!
Тад рекоше сиви соколови,
Да погибе Леовић Тадија,
Ну да видиш Шестокриловића
Ди га срића из мира нанила
На јунака Вињовић Андрију!
Тад рекоше крајишки турци,
Да погину Шестокриловићу.”⁶⁶

Ратни подвизи Јусуф-аге Шестокриловића помињу се у једној од песама о смрти Гази Хусрев-бега (песма је записана у подгоричком крају).⁶⁷ У песми забележеној у Бијелом Пољу посвећеној смрти Мустај-бега личког, међу јунацима који су позвани да га освете налази се и Осман-бег Шестокриловић из Осјека са 30.000 јаничара и 30 топова.⁶⁸

⁶⁴ A. Vidan, *Embroidered with Gold, Strung with Pearls: The Traditional Ballads of Bosnian Women*, Milman Parry Collection of Oral Literature 1, Cambridge 2003, MA: Milman Parry Collection of Oral Literature.
(http://nrs.harvard.edu/urn-3:hul.ebook:CHS_VidanA.Embroidered_with_Gold_Strung_with_Pearls.2003.)

⁶⁵ Песма записана у Гацком. Казивала је Хаснија Хрустановић.

⁶⁶ Песма „Писма од Шестокриловића”. М. Šunjić, *Narodne junačke pjesme iz Bosne i Hercegovine*, 168.

⁶⁷ М. Šunjić, *Narodne junačke pjesme iz Bosne i Hercegovine*, 77–78.

⁶⁸ М. Hadžijahić, *Uloga i značaj Gazi Husrev-bega i njegova vakufa*, *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke* 9–10 (1981) 222.

⁶⁹ М. Kunić, *Usmeno pamćenje i zaborav. Krajiška epika i njeni junaci*, 58, 60, nap. 78. Песма је забележена 1935. године и похрањена је у Збирци Милмана Парија

И у једној од песама које је забележио Вук Карацић Шестокриловић је такође приказан као јунак. Скадарка девојка тражи од Турчина који ју је ухватио да је пусти говорећи:

„Јер сам млада скоро испрошена,
За влашића за Шестокриловића,
У пићу је тешка попилица,
А у кавзи љута кавгација,
Оће вратит жао за срамоту.”

Успела је да превари Турчина и да му узме дората кога је одвела своје

„Суђенику Шестокриловићу,
Кад ми јунак рујно вино пије,
Нек се јунак међу друштвом вали,
Да је љуба довела му дору,
Баш довела од Турак` отела!”⁶⁹

Интересантно је да се у народној поезији Шестокриловићи помињу и у догађајима везаним за почетак XIX века и Први српски устанак. Тако се у једној песми Шестокриловић помиње у вези са бојем код Лознице.

„Мој соколе, сиво перје моје,
Је ли сада под Лозницом војска?
Играју ли ати јАтлагића,
и парипи Шестокриловића?”⁷⁰

Шестокриловић није увек описан као јунак. У песми о удаји Злате Љубовић за Шестокриловића, описан је као господичић. Младу саветује робиња:

„Ево теби три прстена златна,
одбир’, Злато, који теби драго.
Ако хоћеш који има мала,

(певач Хајро Феризовић). Можда се на ово надовезују стихови из песме Авда Међедовића „Султан Селим узима Кандију”: „Мајка ми је за баба казала,/ Ђе је бабо Ахмет погинуо/ под Осеком за Шестокриловића... Ахметбега шехит оставили/ под Осеку код Шестокриловића”. А. Међедовић, *Епске народне пјесме*, 805, 828 (<https://dokumen.tips/documents/avdo-medjedovic-epske-narodne-pjesme.pdf>)

⁶⁹ Вук Стефановић Карацић, *Српске народне пјесме, књига прва, у којој су различне женске пјесме*, Беч 1841, 603–604.

⁷⁰ B. Bartók, A. B. Lord, *Serbo-Croatian folk songs. Texts and Transcriptions of seventy-five folk songs from the Milman Parry Collection and a Morphology of serbo-croatian folk melodies*, New York 1951, 354, песма 286. Песма је забележена 1934. године у Ливну и похрањена је у Збирци Милмана Парија (певач Мехо Јарић).

узми прстен са мора Емина;
ако хоћеш за господичића,
узми прстен Шестокриловића;
ако хоћеш вриједна јунака,
узми прстен бега Атлагића.”⁷¹

Шестокриловићи се помињу у народној традицији и у ситуацијама које нису везане само за бојеве и јунаштво. Девојка Наза је у песми „Мудра дјевојка” преварила Ибра Шестокриловића да „баци ноже и синцире”, да свуче зелену доламу, да јој да „траболоза паса” којом га је свезала за јелу. Потом је заденула ноже и синцире, обукла зелену доламу, узяхала Ибрина голуба и оставила га тако везаног.⁷² У песми „Преварени ђувегија” Шећерку девојку су против своје воље удали за бега Шестокриловића. Она га је преварила рекавши му да носи туђе дете те ју је он отпустио, а она се удала за Али-бега Копчића.⁷³ Шестокриловић је у песми „Јуначка невјеста” просио Марицу девојку, али ју је мајка дала Јови Будимљанину. Стога је решио да сачека сватове на друму. Марица се преобукла, отишла пред њега и преварила га да је свадба одложена па је он отишао.⁷⁴ У околини Дервенте је забележена прича о Ајки Заим-бега и томе како је преварила Фетибеговића и удала се за Шестокриловића.⁷⁵

Шестокриловићи се не помињу само у народној традицији и у делима народних певача (гуслара). Чувени песник и фрањевац Андрија Качић-Миошић помиње у својим песмама Шестокриловиће из Пераста.⁷⁶ Један Шестокриловић се помиње у песми „Џемили” коју је певао Риза-

⁷¹ A. Vidan, *Embroidered with Gold, Strung with Pearls: The Traditional Ballads of Bosnian Women*.

(http://nrs.harvard.edu/urn-3:hul.ebook:CHS_VidanA.Embroidered_with_Gold_Strung_with_Pearls.2003.)

⁷² Песма записана у Гацком. Казивала је Ђула Диздаревић.

⁷³ *Hrvatske narodne ženske pjesme (muslimanske)*, sv. prvi, sabrao Mehmed-Dželaaluddin Kurt, Mostar 1902, 180–181.

⁷⁴ N. Fondić, *Narodni humor i mudrost muslimana*, Zagreb 1972, 137–138.

⁷⁵ *Hrvatske narodne pjesme*, knj. deseta, *ženske pjesme*, sv. šesti, *Haremske pričalice i bunjevačke groktalice*, Zagreb 1942, 145–147.

⁷⁶ *Narodne umotvorine (Iz Dervente i okolice)*, prikupio i zabilježio S. O. Bradarić, priredila i uvodnu studiju napisala N. Efendić, Sarajevo 2018, 253–255.

⁷⁷ A. Kačić-Miošić, *Razgovori ugodni naroda slovinskoga*, Dubrovnik 1886, 90, 410 (песме „Писма од Стипана Кристића и његових сватова” и „Слиди писма од витезова которских”). У једном другом спису Качић-Миошић, набрајајући витезове Боке Которске, пише: „Šestokrilovići i Bujevići od Perasta kakvi su u stàra vrimenta junaci bili, svidoče jim izvan dukàla principovih i kolajna zlatnih pisme, koje

бег Капетановић.⁷⁷ У другом делу драмског спева „Бој под Озијом” Сафвет-бега Башагића описује се љубав Ахмед-бега Шестокриловића и Роксанде, кћерке кнеза Орловског.⁷⁸ Шестокриловићи су занимљиви и савременим писцима. Тако у прози Едина Салчевића један од јунака носи име Алија Шестокриловић.⁷⁹

Сећање на Шестокриловиће је живело и кроз деловање појединаца који су њихово презиме користили као псеудоним. Тако се рецимо фра Стипан (Фрањо) Вулетић (1837–1833) потписивао надимком Шестокриловић.⁸⁰ Познати босански песник, преводилац, историчар и политичар Сафвет-бег Башагић се у текстовима које је писао у „Бошњаку” потписивао као: Шестокриловић, С. Шестокриловић, Шахин Шестокриловић, Шахин-бег Шестокриловић.⁸¹

od n'ih pivaju junaci”. A. Kačić-Miošić, *Korablica*, Stari hrvatski pisci HAZU, knj. XXVIII, Zagreb 1945, 316.

⁷⁷ *Pjesme Rize bega Kapetanovića Ljubušaka*, Sarajevo 1893.

⁷⁸ A. Čengić, *Romantičarsko-poetski zanos drama Safvet-bega Bašagića*, Godišnjak, BZK Preporod X (2015) 301.

⁷⁹ E. Salčević, *Priče Hasan babe, roba Božjeg*, SIC, Časopis za po-etička istraživanja i djelovanja, br. 16 (Sarajevo, jesen 2015) 110–126.

⁸⁰ <http://www.zupagrabovica.com/index.php/zupnici-i-kapelani-zupe> (приступљено 3. 6. 2019).

⁸¹ H. Ništović, *Bošnjakov stav prema orijentalnoj jezičkoj tradiciji*, Zbornik radova Islamskog pedagoškog fakulteta u Zenici 2 (2004) 191, nap. 4.

СПИСАК ИЛУСТРАЦИЈА – LIST OF ILLUSTRATIONS

Палата Шестокриловића у Перасту – преузето са сајта: <http://trifunovickg.com/veroljub/perast/gospodarluka/29.html> (приступљено 3. 6. 2019).

Натпис на палати Шестокриловића – преузето из: А. Капетановић, *Palata Šestokrilović u Perastu*, 74.

Џамија Мехмед-бега Шестокриловића у Улогу. Фотографија објављена 1985. године – преузето са сајта: <http://www.heritage.sense-agency.com/assets/bosnia-herzegovina/sg-5-05-destroyed-buildings-eng.pdf> (приступљено 8. 9. 2019).

Детаљ са слике „Грбословље” (XVIII век) – преузето са сајта: <https://muzejikotor.me/naslovna/muzej-grada-perasta/>

Детаљ са палате Шестокриловића – преузето из: А. Капетановић, *Palata Šestokrilović u Perastu*, 70.

Знамење Шестокриловића у Грбовнику Коренић-Неорић (1595) – преузето из: I. Ванас, *Grbovi, biljezi identiteta*, Zagreb 1991, 220.

Знамење Шестокриловића у Моденском препису Илирског грбовника (почетак XVII века) – преузето са сајта: <http://bibliotecaestense.beniculturali.it/info/img/mss/i-mo-beu-gamma.d.6.16.pdf> (приступљено 3. 6. 2019).

Знамење Шестокриловића у Фојничком грбовнику (крај XVII века) – преузето са сајта: <http://www.fojnica-samostan.com/grbovnik/> (приступљено 3. 6. 2019).

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ – LIST OF REFERENCES

Архиви – Archives

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Mühimme Defterleri 4, hkm. 1207.
Başbakanlık Osmanlı Arşivi (İstanbul), *Tapu Tahrir Defterleri*, 157.
Başbakanlık Osmanlı Arşivi (İstanbul), *Tapu Tahrir Defterleri* 533.
Başbakanlık Osmanlı Arşivi (İstanbul), *Tapu Tahrir Defterleri* 622.
Državni arhiv u Dubrovniku, Dona Turcarum.
Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü (Ankara), *Kıyûd-i Kadime Arşiv, Tapu Tahrir Defterleri 119*.
Архив САНУ, Заоставштина Јована Томића, 8711-XV/22. [Arhiv SANU, Zaostavština Jovana Tomića, 8711-XV/22]

Извори – Primary Sources

Banas I., *Grbovi, biljezi identiteta*, Zagreb 1991.
Чеваповић Г., *Synoptico-memorialis Catalogus observantis minorum provinciae S. Ioannis A. Capistrano, olim Bosnae Argentinae a dimidio seculi XIII. usque recentem aetatem, ex archivo et chronicis eiusdem recusus*, Budae 1823.
Fermendžin E., *Acta Bosnae potissimum ecclesiastica cum insertis editorum documentorum regestis ab anno 925 usque ad annum 1752*, Zagrabie 1892.
Gabrielis Kolinovics Senquiczensis, *Cronicon militaris ordinis equitum etc.*, Pestini, s. a. [1789].
Hafizović F., *Popis sela i zemlje sandžaka Krka, Klis i Hercegovina oslobođenih od Mletačke republike 1701. godine*, Zagreb–Sarajevo 2016.
Kačić-Miošić A., *Razgovor ugodni naroda slovinskoga*, Dubrovnik 1886.
Kačić-Miošić A., *Korablica*, Stari hrvatski pisci HAZU, knj. XXVIII, Zagreb 1945.
Kemura Šeh Sejfudin Fehmi efendija Sarajlija, *Iz Sehajtname Evlije Čelebije*, GZM 20 (1908) 289–341.
Luccari J., *Copioso ristretto de gli annali di Ravsa*, Venetia 1605.
Opširni katastarski popis za oblast Hercegovinu iz 1585. godine, (sv. I), prir. A. Aličić, Sarajevo 2014.
Opširni katastarski popis za oblast Hercegovinu iz 1585. godine, (sv. II), prir. A. Aličić, Sarajevo 2014.
Orbini M., *Il regno de gli Slavi*, Pesaro 1601.
Prudentio Narentio, *De regno Bosniae*, Venetiis 1781.
Аналисти, хроничари, биографи, Књижевност Црне Горе од XII до XIX вијека, књ. 10, Цетиње 1996. [Analisti, hroničari, biografii, Književnost Crne Gore od XII do XIX vijeka, knj. 10, Cetinje 1996]
Кратки опис Зете и Црне Горе, Београд 1970. [Kratki opis Zete i Crne Gore, Beograd 1970]
Кратки опис о Зети и Црној Гори, Подгорица 1998. [Kratki opis o Zeti i Crnoj Gori, Podgorica 1998]
Станојевић Г., *Грађа за историју Пераста*, Споменик САН 105, Одељење друштвених наука НС 7 (1956). [Stanojević G., Građa za istoriju Perasta, Spomenik SAN 105, Odeljenje društvenih nauka NS 7 (1956)]
Челеби Е., *Путонис*, Сарајево 1979. [Čelebi E., Putopis, Sarajevo 1979]

Извори на интернету – Primary Sources on the Internet

- <http://www.heritage.sense-agency.com/assets/bosnia-herzegovina/sg-5-05-destroyed-buildings-eng.pdf> (приступљено 2. 2. 2019.)
- <http://bibliotecaestense.beniculturali.it/info/img/mss/i-mo-beu-gamma.d.6.16.pdf> (приступљено 3. 6. 2019)
- <http://trifunovickg.com/veroljub/perast/gospodarluka/29.html> (приступљено 3. 6. 2019)
- <http://www.fojnica-samostan.com/grbovnik/> (приступљено 3. 6. 2019)
- <http://www.zupagrabovica.com/index.php/zupnici-i-kapelani-zupe> (приступљено 3. 6. 2019)

Литература – Secondary Works

- Bartók B, Lord A. B., *Serbo-Croatian folk songs. Texts and Transcriptions of seventy-five folk songs from the Milman Parry Collection and a Morphology of serbo-croatian folk melodies*, New York 1951.
- Brajković G., Tomić A., Milošević M., Radimir Z., *Neki manje proučavani primjeri građanske i crkvene arhitekture spomeničkog karaktera u kotorskoj opštini*, Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru 35–36 (1987–1988) 91–124.
- Butorac P., *Razvitak i ustroj Peraške općine*, Perast 1998.
- Butorac P., *Kulturna povijest grada Perasta*, Perast 1999.
- Čoralčić L., „U Slavu Prejase Republike“: *peraški ratnici – čuvari duždevog stijega*, Acta Histriae 8–1 (2000) 87–98.
- Čosić S., *Ideologija rodoslovlja. Korjenici-Neoričev grbovnik iz 1595*, Zagreb–Dubrovnik 2015.
- Čosić S., *Apokrifni popis plemićkih rodova bosanskoga kraljevstva*, Hercegovina 3 (2017) 167–178.
- Čengić A., *Romantičarsko-poetski zanos drama Safvet-bega Bašagića*, Godišnjak, BZK Preporod XV (2015)
- Čolaković Z., *Međedovićeva kazivanja o svom životu, pjesmama i pjevačima*, Almanah 33–34 (Podgorica 2006) 9–76.
- Detelić M., *Epski gradovi, leksikon*, Beograd 2007.
- Durić R., *Estetska, etička i strukturna svojstva muslimanskih epskih pesama objavljenih u Beharu 1900–912.*, Anali Gazi Husrev-begove biblioteke 19–20 (2001)
- Fondić N., *Narodni humor i mudrost muslimana*, Zagreb 1972.
- Hadžijahić M., *Uloga i značaj Gazi Husrev-bega i njegova vakufa*, Anali Gazi Husrev-begove biblioteke 9–10 (1981)
- Kapetanović A., *Palata Šestokrilović u Perastu*, Босна 28–29 (2009) 67–114.
- Klaić N., *Srednjovjekovna Bosna. Politički položaj bosanskih vladara do Tvrtkove krunidbe (1377. g.)*, Zagreb 1989.
- Klaić V., *Poviest Bosne do propasti kraljevstva*, Zagreb 1882.
- Krauss F. S., *Eine Vila mit sechs Flügeln. Ein Bosnisch Guslarenlied*, Boas anniversary volume. Anthropological papers written in honor of Franz Boas, New York 1906, 387–403.
- Krauss F. S., *Volkserzählungen der Südslaven: Märchen und Sagen, Schwänke, Schnurren und erbauliche Geschichten*, Wien, Köln, Weimar 2002.
- Kunić M., *Usmeno pamćenje i zaborav. Krajiška epika i njeni junaci*, Tešanj 2012.
- Montani M., *Uz kamene spomenike na otoku Sv. Đorđa kod Perasta*, Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU 5 (1963) 347–369.
- Ništović H., *Bošnjakov stav prema orijentalnoj jezičkoj tradiciji*, Zbornik radova Islamskog pedagoškog fakulteta u Zenici 2 (2004) 189–206.

- Ostoјић Kujundžić S., *Antropološka funkcija i značenje grokotalica kod bačkih bunjevaca*, Beograd 2016 (Doktorska disertacija rukopis)
- Solovjev A., Prinosi za bosansku i ilirsku heraldiku i „Rodoslovlje bosanskih i srpskih kraljeva“, GZM NS (A) 9 (1954) 87–133.
- Pilić Š., *Turski katastri Miljevca i Promine u 16. stoljeću, Godišnjak Titus 8 (2015) 235–295.*
- Šerović P., *Peraštani kao čuvari starosrpske, a zatim mletačke ratne zastave*, Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru 5 (1956) 39–48.
- Vidan A., *Embroidered with Gold, Strung with Pearls: The Traditional Ballads of Bosnian Women*. Milman Parry Collection of Oral Literature 1. Cambridge 2003, MA: Milman Parry Collection of Oral Literature.
(http://nrs.harvard.edu/urn-3:hul.ebook:CHS_VidanA.Embroidered_with_Gold_Strung_with_Pearls.2003)
- Viscovich F., *Storia di Perasto*, Trieste 1898.
- Vukasović M., *Grbovi kotorskih i peraških plemićkih porodica*, Kotor, Beograd 2008.
- Благојевић М., *Државна управа у српским средњовековним земљама*, Београд 2001. [Благојевић М., *Државна управа у српским средњовековним земљама*, Београд 2001]
- Вукомановић Ј., *Крсно име у Перасту*, Гласник Етнографског музеја у Београду 22–23 (1960) [Vukomanović J., *Krsno ime u Perastu*, Glasnik Etnografskog muzeja u Beogradu 22–23 (1960)]
- Ердељановић Ј., *Стара Црна Гора*, Београд 1947. [Erdeljanović J., *Stara Crna Gora*, Beograd 1947]
- Живковић Т., *Портрети српских владара (IX–XII век)*, Београд 2006. [Živković T., *Portreti srpskih vladara (IX–XII vek)*, Beograd 2006]
- Кампе Л., *Грбови перашких казада*, Оцило, год. 4, бр. 9/10 (2016) [Kampe L., *Grbovi peraških kazada*, Ocilo, god. 4, br. 9/10 (2016)]
- Накићеновић С., *Бока*, СЕЗ, књ. 20, Београд 1913. [Nakićenović S., *Boka*, SEZ, knj. 20, Beograd 1913]
- Палавестра А., *Илирски грбовници и илирска хералдика*, Илирски грбовници и други хералдички радови, Београд 2010, 53–110. [Palavestra A., *Ilirski grbovnici i ilirska heraldika*, Ilirski grbovnici i drugi heraldički radovi, Beograd 2010, 53–110]
- Палате Боке Которске, Нови Сад 2008. [Palate Boke Katorske, Novi Sad 2008]
- Речник српскохрватског књижевног и народног језика, књ. XIII, (*Моире – наклапуша*), Београд 1988. [Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika, knj. XIII, (*Moite – naklapuša*), Beograd 1988]
- Рудић С., *Властела Илирског грбовника*, Београд 2006. [Rudić S., *Vlastela Ilirskog grbovnika*, Beograd 2006]
- Скарић В., *Подаци за историју Херцеговине од 1566. до средине 17 вијека*, ГЗМ 43, II. св. (за историју и етнографију) (1931) 55–71. [Skarić V., *Podaci za historiju Hercegovine od 1566. do sredine 17. vijeka*, GZM 43, II. sv. (za historiju i etnografiju) (1931) 55–71]
- Соловјев А., *Постанак илирске хералдике и породица Охмућевић*, ГСНД 12 (1932) 79–125. [Solovjev A., *Postanak ilirske heraldike i porodica Ohmućević*, GSND 12 (1932) 79–125]
- Ћирковић С., *Коментари*, М. Орбин, Краљевство Словена, Београд 1968. [Ćirković S., *Komentari*, M. Orbin, Kraljevstvo Slovena, Beograd 1968]
- Ћирковић С., *Извори Мавра Орбина*, М. Орбин, Краљевство Словена, Београд 1968. [Ćirković S., *Izvori Mavra Orbina*, M. Orbin, Kraljevstvo Slovena, Beograd 1968]
- Шишић Ф., *Летопис попа Дукљанина*, Београд–Загреб 1928. [Šišić F., *Letopis popa Dukljanina*, Beograd–Zagreb 1928]

Књижевност – Literature

Hrvatske narodne pjesme, skupila i izdala Matica hrvatska. Odio prvi, *Junačke pjesme*, knj. druga, Zagreb 1897.

Hrvatske narodne pjesme, skupila i izdala Matica hrvatska. Odio prvi, *Junačke pjesme*, I/4, *Junačke pjesme (muamedovske)*, knj. četvrta, Zagreb 1899.

Hrvatske narodne ženske pjesme (muslimanske), sv. Prvi, sabrao Mehmed-Dželaluddin Kurt, Mostar 1902.

Hrvatske narodne pjesme, knj. deseta, *Ženske pjesme*, sv. šesti, *Haremske pričalice i bunjevačke groktalice*, Zagreb 1942.

Narodne pjesme Muhamedovaca u Bosni i Hercegovini, sabrao K. Hörmann, kn. druga, Sarajevo 1889.

Narodni slavonski običaji, sabrani i popisani po Luki Iliću Oriovčaninu, Zagreb 1846.

Pjesme Rize bega Kapetanovića Ljubušaka, Sarajevo 1893.

Salčević E., *Priče Hasan babe, roba Božjeg*, SIC, Časopis za po-etička istraživanja i djelovanja, br. 16 (Sarajevo, jesen 2015) 110–126.

Šunjić M., *Narodne pjesme iz Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 1925.

Карацић Вук Стефановић, *Српске народне пјесме*, књ. прва, у којој су различне женске пјесме, Беч 1841. [Karadžić Vuk Stefanović, *Srpske narodne pjesme*, knj. prva, u kojoj su različne ženske pjesme, Beč 1841]

Међедовић А., *Епске народне пјесме*. [Međedović A., *Epske narodne pjesme*] <https://dokumen.tips/documents/avdo-medjedovic-epske-narodne-pjesmepdf.html> (приступљено 03.06.2009)

Хаџиомерспахић Е., *Муслиманске јуначке народне пјесме*, Бањалука 1909. [Hadžiomerspahić E., *Muslimanske junačke narodne pjesme*, Banjaluka 1909]

Srđan Rudić

ŠESTOKRILOVIĆ FAMILY history and tradition

Summary

According to tradition, the Šestokrilovići were one of the oldest families of Perast. One of twelve *kazadas* (brotherhoods) was named after them. Very few data have been preserved about the family. There is no reliable information about their origin, about when and from where they settled in Perast, how and when they disappeared (went extinct) from this town in the Bay of Kotor. The Šestokrilović family (Miloš Šestokrilović) was mentioned for the first time in the mid-12th century, during the conflicts between Bosnian ban Borić and Dubrovnik. This event was for the first time recorded in the work of Ragusan Mauro Orbini created in 1601. The Šestokrilovići were not mentioned in the following several centuries. Still, one of the *kazadas* was named after them. Based on this, it may be concluded that the Šestokrilovići, although sources do not support this hypothesis, probably played an important role in the life of Perast. There is also another possibility – that the *kazada* was named after Miloš Šestokrilović, whom one of the families comprising the *kazada* considered their real or invented predecessor. There are few material remains in Perast which we can relate to the family, i.e. the Šestokrilović *kazada*. In the 16th and 17th centuries, sources also mention the Islamised Šestokrilovići. We found them in Novi, Ulog, the Neretva nahiye, in the Cetina area. The Šestokrilovići also found their place in folk poetry. They are mostly mentioned as the heroes of Muslim folk poems.

Keywords: Šestokrilovići, Perast, Miloš Šestokrilović, Ulog, Mehmed Bey Šestokrilović, Mehmed Šestokrilović, Hasan Šestokrilović, Mustafa Šestokrilović, Novi, folk poetry.

Чланак примљен: 29. 03. 2019.

Чланак коначно прихваћен за објављивање: 27. 09. 2019.